

وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی
سازمان بهزیستی کشور
معاون وزیر و رئیس سازمان

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

شماره: ۷۰۰/۹۵/۱۴۳۶۲۸
تاریخ: ۱۳۹۵/۱۰/۱۸
پیوست: .....

مدیران کل محترم بهزیستی استانها

سلام علیکم

بالموت برآمد (س) و آل (س) و احترام، همانگونه که عنایت دارید مشارکت افراد معلول و تلفیق اجتماعی ایشان مستلزم ایجاد و فراهم سازی شرایطی در سطح جامعه است که تأمین آن می تواند ضمن افزایش سطح ایمنی محیط زندگی و امکانات مورد نیاز معلولان آنان را جهت حضور فعال در عرصه های اجتماعی ترغیب نماید. متناسب سازی محیط و امکانات زندگی، موجبات استقلال ایشان را در انجام فعالیتهای روزمره و مشارکت اجتماعی فراهم می آورد.

در راستای اجرای قوانین و مقررات مربوط به تسهیل دسترسی معلولان به امکانات محیط زندگی در قانون جامع حمایت از حقوق معلولان و کنوانسیون حقوق افراد دارای معلولیت و همچنین ایجاد وحدت رویه و هماهنگی در روند ارائه خدمات مناسب سازی محیط زندگی، اولین دستورالعمل "دسترسی و مناسب سازی محیط و امکانات زندگی افراد دارای ناتوانی" به همت دفتر توانمندسازی معلولین و با اخذ نظرات تخصصی کارشناسان حوزه توانبخشی سازمان، انجمن های غیردولتی معلولان، مرکز تحقیقات راه، مسکن و شهرسازی تدوین و به پیوست جهت بهره برداری و اجرا ابلاغ می گردد.

بدیهی است مفاد مندرج در دستورالعمل فوق الذکر از تاریخ ابلاغ لازم الاجرا بوده و نظارت

بر حسن اجرای آن بر عهده مدیرکل بهزیستی استان می باشد. ۷۴۸

انوشیروان معنی بندپی

سازمان بحسنیتری کشور
معاونت امور توانمنشی
دفتر توانمندسازی معلولین

دستور العمل

بهبود دسترسی و مناسب سازی محیط زندگی افراد دارای معلولیت

دفتر توانمند سازی معلولان

سال ۹۵

مقدمه و ضرورت :

مشارکت افراد معلول در سطح جامعه به عوامل و شرایطی وابسته است که فراهم سازی این شرایط می تواند ضمن افزایش سطح ایمنی محیط زندگی و امکانات مورد نیاز معلولان، آنان را جهت حضور فعال در عرصه های اجتماعی ترغیب نماید. ایجاد یک محیط بدون مانع و قابل دسترس، اولین قدم در احقاق حقوق افراد معلول جهت مشارکت در همه عرصه های زندگی در برخورداری آنان از امکانات زندگی اجتماعی، همانند سایر افراد است. در کشور ما غالباً اصطلاح مناسب سازی به جای دسترسی بکار می رود. دسترسی شامل: دسترسی به سیستم حمل و نقل، محیط فیزیکی، اطلاعات، آموزش و پرورش، تکنولوژی، اشتغال، منابع مناسب ارتباطی و رسانه ای و وسایل انطباقی در زمینه توانبخشی و ایجاد شرایطی است که ضمن از میان برداشتن موانع محیطی، دستیابی افراد معلول به امکانات مورد نیاز را تسهیل نماید.

متناسب سازی محیط و امکانات زندگی افراد معلول از جمله اقداماتی است که ضمن افزایش امکان دسترس پذیری معلولان، موجبات استقلال هرچه بیشتر آنان را در انجام فعالیت های روزمره و مشارکت در فعالیت های اجتماعی فراهم می آورد.

برای توانمندسازی افراد دارای معلولیت برنامه ها و طرح هایی تدوین گردیده است که بطور هم زمان با ایجاد تسهیل کننده هایی در محیط زندگی تلاش می گردد سطح عملکرد آنان با شرایط محیطی منطبق گردد. موضوعی که به طور شفاف در قانون جامع حمایت از حقوق معلولان¹ و کنوانسیون بین المللی حقوق افراد دارای معلولیت² مورد توجه قرار گرفته است. رایج خدمات جهت دسترس پذیر نمودن محیط زندگی و امکانات مورد نیاز افراد دارای معلولیت از مصادیق رفع موانع و تسهیل مشارکت افراد معلول محسوب می شود که در دستور کار گروه دسترسی و مناسب سازی دفتر توانمندسازی معلولان قرار دارد. بر اساس یافته های علوم توانبخشی و طبقه بندی بین المللی عملکرد، ناتوانی و سلامت دو مسیر جهت قادرسازی افراد دارای معلولیت ترسیم می گردد: نوتوانی¹ و بازتوانی عملکردی معلولان و تطبیق شرایط محیط زندگی با محدودیت های آنان که در هر دو مسیر علاوه بر اقدامات توانبخشی پزشکی، آموزشی و اجتماعی، از وسایل کمکی و انطباقی استفاده می شود. در همین راستا تعریف مفهوم قادرسازی ضرورت دارد: مفهوم قادرسازی² افراد دارای معلولیت، به ایجاد توانایی برای انجام یک فعالیت جهت تحقق ظرفیت های فرد معلول اشاره دارد. از جمله اقدامات مورد نیاز این امر مداخله در محیط می باشد که با اصلاح محیط صورت می پذیرد. فرایند قادرسازی از طریق قدرت کنترل فرد بر محیط زندگی کسب می شود و قادرسازی در سطوح فردی و اجتماعی تجلی می یابد.

دستورالعمل مذکور به منظور مناسب سازی محیط زندگی و وسیله نقلیه افراد معلول و تسهیل دسترسی آنان به امکانات زندگی مستقل تهیه و تدوین گردیده است.

¹ Habilitation

² Enablement

ماده ۱: الزامات قانونی:

- ماده ۲ - قانون جامع حمایت از حقوق معلولان مصوب ۸۲/۲/۱۶ مجلس شورای اسلامی
- ماده ۹ و ۲۰ "کنوانسیون حقوق افراد دارای معلولیت" مصوبه ۸۷/۹/۱۳ مجلس شورای اسلامی ایران
- تصویب نامه شماره ۷۷۳۰۳ / ۹۶۹ ت / ۲۳۵۹۶ مورخ ۱۳۹۴/۶/۱۵ هیات محترم دولت در خصوص اقدامات مرتبط با حقوق افراد دارای معلولیت
- دستورالعمل جامع حمایت مالی سازمان
- اصل ۴۴ قانون اساسی

ماده ۲: اهداف:

- افزایش سطح استقلال عملکردی و کنترل فرد در زندگی روزمره
- افزایش سطح مشارکت فرد در زندگی خانوادگی و ارتقاء کیفیت زندگی
- افزایش مشارکت اجتماعی معلولان و دسترسی آنان به زندگی مستقل
- ایجاد وحدت رویه در اقدامات مناسب سازی و جلوگیری از موازی کاری های موجود
- هزینه کرد بهینه اعتبارات در حوزه دسترسی و مناسب سازی

ماده ۳: تعاریف:

۱-۳ معلول نیازمند

بر اساس ماده یک قانون جامع حمایت از حقوق معلولان، معلول به فرد دارای ناتوانی^۱ اطلاق می شود که به تشخیص کمیسیون پزشکی تعیین نوع و شدت معلولیت سازمان بهزیستی بر اثر ضایعه جسمی، ذهنی، روانی یا توام، اختلال مستمر و قابل توجهی در سلامت و کارایی عمومی وی ایجاد گردد، به طوری که موجب کاهش استقلال فرد در زمینه های اجتماعی و اقتصادی شود. و به دلیل معلولیت و محدودیت های ناشی از آن با مشکلات اقتصادی، اجتماعی مواجه بوده و بدون دریافت کمک و خدمات ویژه از سازمان، قادر به خودکفایی اقتصادی، اجتماعی و دستیابی به استقلال نسبی نباشد.

منظور از واژه فرد دارای معلولیت در این دستورالعمل، فرد دارای ناتوانی^۲ می باشد.

^۱ ناتوانی (disability)، برآیند عدم کارکرد یا هرگونه محدودیت یا فقدان در هر سه سطح ساختار آناتومیک و عملکرد فیزیولوژیک، فعالیت های روزمره زندگی و مشارکت های اجتماعی می باشد.

^۲ People with disability

۲-۳ فناوری کمکی (AT)^۱

فناوری کمکی به محصولات، خدمات و سیستم های مرتبط با افراد دارای معلولیت اطلاق می گردد که جهت بهبود کارکرد^۲ کلی و ارتقا تندرستی استفاده می گردد. فرآیند دسترس پذیری مستلزم بهره گیری صحیح از دانش و مهارت استفاده از ابزارها و فناوری کمک توانبخشی و آموزش نحوه ی استفاده از آنها در جهت انطباق محیط زندگی با قابلیت ها و محدودیت های فرد دارای معلولیت می باشد که ماحصل آن منجر به قادرسازی وی می گردد.

۳-۳ تسهیل دسترسی و مناسب سازی محیط زندگی^۳

مناسب سازی محیط زندگی به مجموعه اقداماتی اطلاق می شود که منجر به رفع موانع محیطی در محل زندگی می گردد. رفع این موانع با طراحی و یا اصلاح محیط زندگی و همچنین استفاده از وسایل و تکنولوژی های کمکی متناسب با سطح عملکردی فرد دارای معلولیت امکان پذیر بوده و منجر به ایجاد حداکثر استقلال عملکردی فرد دارای معلولیت می گردد.

۳-۴ وسایل انطباقی^۴

فن آوری ها و وسایلی هستند که با استفاده از آنها محیط زندگی و امکانات مورد استفاده افراد دارای معلولیت با سطح عملکرد و محدودیت آنها منطبق می گردد.

۳-۵ فعالیت های روزمره زندگی (ADL)^۵

فعالیت های روزمره زندگی، مهارت ها و وظایفی هستند که فرد در طول روز به آن ها می پردازد. این فعالیت ها شامل لباس پوشیدن، درآوردن لباس، غذا خوردن، مسواک زدن، استحمام کردن، رفتن به دستشویی و آراستن خود می باشد.

انجام برخی از فعالیتهای روزمره زندگی وابسته به استفاده از ابزارهای الکترونیکی (EADL^۶) و غیر الکترونیکی (IADL^۷) می باشد از جمله: استفاده کردن از تلفن، طی کردن مسافتهای^۸ نسبتا طولانی، خرید مواد غذایی و پوشاک، آماده کردن غذا، انجام دادن کارهای منزل، شستن لباسهای شخصی، انجام دادن تعمیرات جزئی منزل، مصرف کردن دارو و ... با استفاده از فناوری های کمکی که موجب افزایش استقلال فردی در زندگی شخصی وی می گردد.

¹ Assistive Technology

² Functioning

³ Home modification

⁴ Adaptive Device

⁵ Activity Daily Living

⁶ Electronic Aids to activity daily living (EADLs)

⁷ Instrumental activity daily living

۳-۶ تسهیل دسترسی و مناسب سازی وسیله نقلیه

به مجموعه تغییرات فنی اطلاق می شود که افراد دارای معلولیت بتوانند متناسب با سطح عملکرد، به طور مستقل از خودروی شخصی خود مطابق با استانداردهای راهنمایی و رانندگی کشور استفاده نمایند. وسایل نقلیه و تردد شامل خودرو، موتورسیکلت، سه چرخه می باشد.

۳-۷ واگذاری خدمات دسترسی و مناسب سازی

واگذاری انجام امور مربوط به مناسب سازی و تسهیل دسترسی به بخش غیر دولتی با نظارت سازمان بهزیستی با هدف استفاده بهینه از ظرفیت های بخش غیر دولتی

۳-۸ موسسه یا سازمان غیر دولتی

اشخاص حقیقی یا حقوقی می باشند که دارای پروانه فعالیت معتبر در زمینه ارائه خدمات توانبخشی هستند.

۳-۹ تیم نظارت

متشکل از معاون یا مسئول توانبخشی شهرستان، کارشناس مناسب سازی و مددکار می باشد که مسئولیت نظارت بر حسن انجام مناسب سازی توسط موسسه یا سازمان غیر دولتی را بر عهده دارند. این تیم همچنین بر اقدامات خود فرد معلول در خصوص مناسب سازی محیط زندگی نظارت دارد.

۳-۱۰ کمیته توانبخشی

گروهی است متشکل از نیروهای تخصصی توانبخشی و مددکاران اجتماعی که در قالب یک تیم وظایف خود را در دو سطح استان و شهرستان ارائه می نمایند.

ماده ۴: دسترسی پذیر نمودن و مناسب سازی و انطباق محیط زندگی

۴-۱ گروه هدف مناسب سازی محیط زندگی

- افراد دارای آسیب بینایی
- افراد دارای آسیب شنوایی و صوت و گفتار

- افراد دارای آسیب حرکتی
- افراد دارای اختلالات ذهنی هوشی، تکاملی رشد (طیف اتیسم)، سایکوتیک و شناختی
- سالمندان دارای معلولیت

۴-۱-۱ تسهیل دسترسی به فناوری کمکی ویژه افراد دارای آسیب بینایی

این اقدامات شامل طراحی محیط زندگی، انطباق میزان، شدت و درخشندگی نور و تمایز رنگ های محیط و استفاده از وسایل کمکی انطباق دهنده محیط زندگی مستقل (ADL, IADL, EADL) است که مشتمل بر موارد ذیل می باشند:

ابزارهای لمسی (کف پوش های لمسی، نمایشگر بریل، علائم لمسی راهنما، یادداشت بریل و نمایشگر بریل و ...)

ابزارهای شنیداری (اعلام حریق گویا، دستگاه های الکترونیکی گویا مورد استفاده در منزل مانند مایکروفر گویا، دستگاه تست قند گویا و ...)

نرم افزارها و سخت افزار های گویا ساز و برجسته ساز جهت دسترسی الکترونیک افراد نابینا و کم بینا می باشد.

انواع درشت نمای تصویری، جعبه نوری

۴-۱-۲ تسهیل دسترسی به فناوری کمکی ویژه افراد دارای آسیب شنوایی و صوت و گفتار

- فناوری هایی شنیداری (اف ام، مادون قرمز، لوپ و ...)
- وسایل هشداردهنده (مانیتور کودک برای مادر دارای آسیب شنوایی، انواع زنگ های نوری و ارتعاشی، دستبند های ارتعاشی و ...)
- وسایل تقویت کننده ارتباط (نظیر ویدئو فون، تقویت کننده های صوتی و تخته های ارتباطی، کارت های آموزشی، ابزارهای الکترونیکی ارتباطی و ضبط و تولید گفتار ...)
- تلفن ویژه ناشنویان با نمایشگر نوشتاری^۱

۴-۱-۳ تسهیل دسترسی به فناوری کمکی ویژه افراد دارای آسیب های حرکتی^۲

- اقلام مناسب سازی و ایمنی محیط زندگی (آشپزخانه، سرویس بهداشتی، حمام، راه پله و ورودی ها و ...) با استفاده از وسایل انطباق دهنده جهت بهبود سطح عملکرد فرد در زندگی روزمره
- وسایل محافظت کننده جهت حفظ تعادل و جلوگیری از سقوط مانند: نصب دستگیره^۳ در سرویس های بهداشتی و نرده^۴ در مسیر تردد
- اصلاح معماری محیط زندگی مانند تعبیه سطح شیبدار استاندارد، نصب انواع بالابر (فرد یا ویلچر)، حذف اختلاف سطوح، کف سازی و ...
- تسهیل دسترسی به رایانه از طریق نرم افزار ها و سخت افزارهای اختصاصی
- استفاده از فن آوری کمکی جهت رفع موانع و محدودیت های عملکردی (وسایل فعالیت های روزمره زندگی نظیر وسایل کمکی مربوط به جابجایی مانند لیفت، وسایل کمکی مربوط به پوشیدن لباس، استحمام، توالت، خوردن و آشامیدن و ...)

۴-۱-۴ تسهیل دسترسی به فناوری کمکی ویژه افراد دارای اختلالات ذهنی هوشی، تکاملی رشد، سایکوتیک و شناختی

¹ Captioned Telephone
² Movement Impairment
³ Grab Bar
⁴ Hand Rail

- وسایل هشدار دهنده در خصوص خطرات محیطی مانند زنگ اخبار
- وسایل محافظت کننده جهت پیشگیری از مخاطرات محیطی و افزایش سطح ایمنی و سلامت فرد نظیر نصب نرده های محافظ، شیشه های نشکن و سایر وسایل محافظتی
- وسایلی بهبود دهنده عملکرد شناختی نظیر: وسایل تطابق یافته جهت یادآوری فعالیت ها و عملکرد روزانه، دستگاه های تقویت حافظه، جعبه یادآوری و تعیین سهم دارو در هر وعده و.....

۴-۱-۵ تسهیل دسترسی به فناوری کمکی ویژه سالمندان دارای معلولیت

وسایل محافظت کننده جهت حفظ تعادل و جلوگیری از سقوط^۱ سالمندان، انطباق وسایل روزمره زندگی با شرایط سالمندان دارای معلولیت را شامل می شود. لازم به ذکر است سالمندان متناسب با نوع ناتوانی می توانند از انواع تسهیلات دسترسی فوق بهره مند گردند.

ماده ۵ انواع تجهیزات مناسب سازی وسیله نقلیه

۵-۱ مناسب سازی خودرو جهت افراد دارای آسیب حرکتی

- کنترل دستی گاز و ترمز: اهرمی که با دست عمل می کند و عمل گاز و ترمز را انجام می دهد. قابل نصب در سمت راست و چپ فرمان را دارد. برای افرادی که مشکل پای راست دارند قابل استفاده است.
- کلاچ اتوماتیک: دکمه ای است که روی دسته (اهرم) دنده نصب شده است که هنگام تعویض دنده مورد استفاده قرار می گیرد. دکمه، کار پدال کلاچ را انجام می دهد. برای افرادی که مشکل اندام تحتانی (پا) چپ دارند قابل استفاده است.
- ریموت کنترل: جعبه کوچکی است که روی دسته فرمان نصب شده و کلیه عملیات کنترلی مانند تغییر نور خودرو، فلاشرها و برف پاکن ها و سایر عملکردهای کنترلی موجود در داشبورد خودرو را انجام می دهد. این وسیله برای افرادی که از کنترل دستی گاز و ترمز استفاده می کنند قابل بهره برداری است.
- صندلی گردان: یک نوع صندلی راننده است که قابلیت گردش به سمت راست و چپ را دارد و برای افرادی که عملکرد هر دو اندام های تحتانی آنها مشکل دارد و از ویلچر استفاده می کنند، کاربرد دارد. همچنین نصب صندلی کوچک و تاشوئی (بچه صندلی) در کنار صندلی راننده، امکان جابجایی^۲ افراد را از صندلی راننده به ویلچر و برعکس را فراهم می کند. این وسیله برای افرادی که عملکرد اندام تحتانی آنان دچار مشکل است قابل استفاده می باشد.
- بالابر ویلچر: صرفاً برای افراد ویلچری قابل استفاده است.
- جعبه دنده اتوماتیک: تعویض دنده متناسب با نوع خودرو و بطور اتوماتیک انجام می شود. نیازی به استفاده مداوم دست نیست برای افرادی برای افراد که در اندام تحتانی و فوقانی مشکل دارند قابل استفاده است.

^۱ Fall
^۲ transfer

- جابجایی پدال: برای افرادی که اندام تحتانی چپ (پای چپ) آنها سالم است پدال گاز و ترمز به سمت چپ برده می شود و همچنین از کلاچ اتوماتیک یا تعویض دنده اتوماتیک نیز استفاده می گردد.

- سایر تجهیزات: متناسب با فن آوری روز، سبب تسهیل دسترس پذیری وسیله نقلیه می گردد.

۲-۵ مناسب سازی وسایل نقلیه سه چرخه ویژه افراد دارای معلولیت

تغییرات در سایر وسایل نقلیه دو چرخ نظیر، "موتورسیکلت" و تبدیل آن به وسیله سه چرخه بطوری که برای افراد دارای آسیب حرکتی قابل استفاده باشد.

ماده ۶ - روند اجرای کار و نحوه استفاده از تسهیلات مالی برای مناسب سازی محیط زندگی، وسیله نقلیه و وسایل کمکی و انطباقی افراد دارای معلولیت

۱-۶ مراحل انجام مناسب سازی از طریق پرداخت کمک هزینه مناسب سازی به فرد معلول

گام اول: ارائه تقاضای فرد معلول، یا نظر مددکار مربوطه

گام دوم: بررسی نیاز فرد معلول توسط مددکار و تکمیل فرم شماره ۳ دستورالعمل کمیته های توانبخشی (فرم بازدید و گزارش مددکاری) و تایید کارشناس دسترسی و مناسب سازی در قسمت توضیحات بند ۳ (وضعیت مسکن) در فرم مذکور

گام سوم: اقدام لازم در خصوص مناسب سازی محل زندگی و وسیله نقلیه توسط فرد معلول و ارائه مدارک و اسناد مالی مثبت به مددکار

گام چهارم: بررسی و تایید اسناد و مدارک انجام مناسب سازی توسط مددکار و ارجاع به کمیته توانبخشی جهت تعیین میزان کمک هزینه پرداختی مطابق دستورالعمل جامع حمایت های مالی سازمان

تبصره ۱: حضور کارشناس دسترسی و مناسب سازی در جلسات مرتبط در کمیته توانبخشی الزامی است.

بدیهی است آمار افراد شناسایی شده نیازمند مناسب سازی می بایست توسط کارشناس دسترسی و مناسب سازی جهت برنامه ریزی های آتی جمع آوری گردد.

۲-۶ واگذاری انجام مناسب سازی و تسهیل دسترسی به موسسه یا سازمان های غیردولتی

با توجه به اهمیت بهره گیری از ظرفیت بخش غیر دولتی در امر مناسب سازی امکانات زندگی برای معلولان و لزوم توسعه روزافزون این اقدامات و تسریع روند دسترسی معلولان به خدمات مورد نظر، اجرای فعالیت مناسب سازی به موسسات واجد شرایط واگذار خواهد شد.

۱-۲-۶ شرایط احراز و واگذاری مسئولیت به موسسه یا سازمان غیر دولتی

- دارا بودن مجوز فعالیت معتبر مبنی بر ارائه خدمات توانبخشی
- ظرفیت ها و قابلیت های لازم برای احراز مسئولیت مناسب سازی
- حسن سابقه به تایید بهزیستی استان و شهرستان
- توانایی و قابلیت لازم برای جذب و استفاده از منابع و ظرفیت های سایر سازمان های غیر دولتی و دولتی

۲-۲-۶ شرح وظایف موسسه یا سازمان غیر دولتی

- نیازسنجی و ارزیابی تخصصی نیاز فرد معلول به خدمات مناسب سازی
- انجام مناسب سازی محیط زندگی متناسب با ارزیابی
- ارائه آموزش های لازم به فرد معلول و خانواده
- ارائه گزارش به همراه مستندات مصور از نحوه اجرا به سازمان بهزیستی

۳-۲-۶ مراحل اجرای فرایند مناسب سازی از طریق واگذاری خدمات به موسسات یا سازمان غیر دولتی

- گام اول: واگذاری فرایند اجرای مناسب سازی به موسسه و یا سازمان غیر دولتی طی عقد قرارداد یا تفاهم نامه
- گام دوم: اعلام فهرست اسامی افراد معلول واجد شرایط مناسب سازی که مورد تایید کمیته توانبخشی قرار گرفته اند توسط کارشناس مناسب سازی به موسسه و یا سازمان غیر دولتی
- گام سوم: اقدام به مناسب سازی محیط زندگی و وسیله نقلیه توسط موسسه یا سازمان غیر دولتی
- گام چهارم: نظارت و ارزشیابی عملکرد موسسه یا سازمان غیر دولتی مجری مناسب سازی و تسهیل دسترسی توسط تیم نظارت و بر اساس معیار های ذیل صورت می پذیرد:
- حداکثر زمان انجام اقدامات مناسب سازی و تسهیل دسترسی برای افراد معلول معرفی شده به موسسه یا سازمان غیر دولتی سه ماه می باشد.
  - بررسی میزان رعایت حداکثر استاندارد های مصوب مناسب سازی محیط زندگی
  - بررسی اسناد مالی مربوط به اقدامات اجرایی
  - بررسی مستندات مصور و گزارش های ارسالی موسسه و یا سازمان غیر دولتی

۴-۲-۶ شرح هزینه های اجرای مناسب سازی و تسهیل دسترسی توسط موسسات یا سازمان های غیر دولتی

- سرانه ارایه خدمات مناسب سازی و تسهیل دسترسی متناسب با آخرین دستورالعمل جامع حمایت های مالی سازمان می باشد که این رقم در سال ۱۳۹۵ برای مناسب سازی محیط زندگی مبلغ ۴۴ میلیون ریال و برای مناسب سازی وسیله نقلیه ۲۲ میلیون ریال به ازای هر فرد (در سال) می باشد.

- نحوه هزینه کرد:

ردیف	عنوان فعالیت	نسبت هزینه کرد
۱	خدمات مناسب سازی (اصلاح محیط زندگی و دسترس پذیر نمودن محیط و وسیله نقلیه)	۸۰ درصد
۲	آموزش، تهیه بسته های آموزشی ویژه فرد معلول و خانواده و مستندسازی خدمات ارایه شده	۵ درصد
۳	دستمزد کارکنان موسسه و ایاب و ذهاب	۱۰ درصد
۴	سهم موسسه یا سازمان غیر دولتی	۵ درصد

ماده ۷ شرح وظایف کارشناسان دسترسی و مناسب سازی

۷-۱ گروه دسترسی و مناسب سازی دفتر توانمندسازی معلولین سازمان بهزیستی کشور

۱. تدوین و ابلاغ اهداف، سیاست ها، راهبردها و شیوه های نوین تسهیل دسترسی و مناسب سازی
۲. جذب و توزیع منابع مالی مورد نیاز فعالیت
۳. تهیه و بازنگری دستورالعمل های اجرایی و مالی و ابلاغ آن به استانها.
۴. تهیه و تدوین برنامه نظارت (پایش، ارزیابی و ارزشیابی) در مراحل مختلف اجرای برنامه و بازدید فصلی از استانهای مجری.
۵. جمع آوری و تحلیل اطلاعات و آمار ارسالی در سطح ملی
۶. برنامه ریزی آموزشی جهت افزایش اطلاعات و آگاهی کارشناسان مجری دسترسی و مناسب سازی در سطح کشور
۷. تدوین، ترجمه و تالیف جزوات و کتب و انتشار آنها جهت بهره برداری کارشناسان، معلولان، اعضای خانواده و افراد جامعه.
۸. کمک به توسعه برنامه های آموزشی و حمایت از طرح های پژوهشی مرتبط
۹. حمایت از طرح و ابتکارات کارشناسان استانی و شهرستانی و سازمان های غیر دولتی
۱۰. ایجاد انگیزه و تشویق نیروهای فعال در امر مناسب سازی
۱۱. برنامه ریزی جهت برگزاری همایش ها و دوره های آموزشی
۱۲. پیگیری جهت استفاده از فن آوری های جدید در ارائه خدمات و جمع آوری اطلاعات
۱۳. برنامه ریزی و اقدام جهت اجرای سیاست های معاونت توانبخشی و همکاری با دبیرخانه ستاد مناسب سازی کشور
۱۴. برنامه ریزی جهت تشکیل و تقویت انجمن های معلولان همکار در امر مناسب سازی

۱۵. توسعه ارتباطات بین بخشی با سازمان‌های مرتبط در امر تسهیل دسترسی و مناسب سازی و در صورت نیاز عقد تفاهم-نامه‌های همکاری با آنها.
۱۶. ارائه الگوهای موفق خارجی و داخلی در سطح کشور.
۱۷. آگاه سازی جامعه با پخش تیزرهای تبلیغاتی در تلویزیون و انعکاس مطبوعاتی
۱۸. برنامه ریزی جهت حمایت طلبی و تغییر نگرش مسئولین درون و برون سازمانی نسبت به تسهیل دسترسی و مناسب سازی
۱۹. پیگیری جهت تحقق کامل قانون حمایت جامع از حقوق معلولان و کنوانسیون حقوق افراد دارای معلولیت در سطح کشور.

۷-۲ کارشناس دسترسی و مناسب سازی استان

۱. نظارت بر اجرای سیاست‌های ابلاغی بهزیستی کشور در خصوص انجام برنامه‌های مرتبط با دسترسی و مناسب سازی در شهرستانهای استان.
۲. برنامه ریزی جهت توزیع مناسب منابع مالی و انسانی در شهرستان ها
۳. گسترش و تعمیق ارتباطات بین بخشی در سطح استان در جهت ارتقاء کمی و کیفی دسترس پذیری و مناسب سازی
۴. جمع آوری اطلاعات از شهرستان ها و تحلیل آن.
۵. تهیه گزارش جامع فصلی فعالیت ها، برنامه‌ها و بازخوردها به معاون توانبخشی استان و گروه دسترسی و مناسب سازی دفتر توانمندسازی معلولین کشور.
۶. مطالعه و ارائه شیوه های متنوع ارائه خدمات مناسب سازی با توجه به خط مشی های سازمان
۷. برگزاری دوره های آموزشی کارشناسان، و سایر کارکنان موسسات و سازمان های غیر دولتی در سطح استان و شهرستان
۸. برگزاری همایش های درون استانی مرتبط با تسهیل دسترسی و مناسب سازی
۹. گسترش همکاری های درون بخشی و برون بخشی
۱۰. آگاه سازی و اطلاع رسانی جهت آشنائی جامعه با الزامات دسترس پذیر نمودن محیط زندگی از جمله ارتباط با رسانه های جمعی.
۱۱. شرکت در دوره های آموزشی تعیین شده از سوی استان و ستاد بهزیستی کشور
۱۲. گسترش ارتباطات با گروه های غیر دولتی و انجمن های معلولان.
۱۳. نظارت بر تهیه و تنظیم گزارش تفصیلی ادواری و سالیانه از عملکرد معاونت جهت ارائه به مقام مافوق
۱۴. پیش بینی طرح‌ها و برنامه‌های ابتکاری مرتبط با مناسب سازی در حوزه معاونت امور توانبخشی استان در قالب سیاست های سازمان
۱۵. ارزشیابی سالانه نحوه ارائه خدمات دسترسی و مناسب سازی
۱۶. پیگیری جهت تحقق کامل قانون جامع حمایت از حقوق معلولان و کنوانسیون حقوق افراد دارای معلولیت

۷-۲ کارشناس دسترسی و مناسب سازی شهرستان

۱. تایید نیاز به مناسب سازی محیط زندگی یا خودرو معلولان
۲. برآورد و تأمین منابع مورد نیاز مناسب سازی محیط زندگی و امکانات مورد نیاز معلولان
۳. جلب همکاری شرکت های معتبر با توانایی فنی مورد تایید راهنمایی و رانندگی، در خصوص مناسب سازی خودروی معلولین
۴. تعامل و ظرفیت سازی در موسسه یا سازمان های غیر دولتی در خصوص مشارکت آنان در مناسب سازی محیط زندگی
۵. حضور در تیم نظارت بر عملکرد موسسه یا سازمان غیر دولتی مجری مناسب سازی و تسهیل دسترسی

۶. مطالعه، تهیه و معرفی فن آوری های کمکی مختلف جهت مناسب سازی محیط و امکانات زندگی گروه های هدف
۷. برنامه ریزی و پیگیری مناسب سازی فضا های سایبری و سیستم های نرم افزاری و سخت افزاری مرتبط جهت دسترسی معلولان
۸. آموزش مهارت های انجام فعالیت های روزمره زندگی پس از اقدامات مناسب سازی محیط زندگی
۹. تشکیل نشست های تخصصی مربوط به دسترسی و مناسب سازی با سازمان ها و موسسات مرتبط دولتی و غیردولتی
۱۰. برنامه ریزی و اجراء دوره های آموزشی مصوب و غیر مصوب در سطح استان جهت افزایش دانش و مهارت مسئولین و کارشناسان
۱۱. تهیه و تدوین بسته های آموزشی و آگاهسازی جهت استفاده معلولان، خانواده ها و جامعه
۱۲. ارائه طرح ها و پیشنهادات و انجام پژوهش های کاربردی
۱۳. مستندسازی اقدامات و عملکرد ها به منظور ارائه دستاورد ها و امکان دستیابی به چالش ها و راهکار های موثر
۱۴. بررسی و کنترل اطلاعات جمع آوری شده در خصوص شناسایی معلولین و نیازها و مشکلات آنها
۱۵. بازبدهای دوره ای از فعالیت های انجام شده و یا در حال انجام موسسات و سازمان های غیر دولتی فعال در امر مناسب سازی
۱۶. ارزشیابی برنامه و فعالیت های در حال اجرا و پیشنهاد و تغییر روشهای ارائه خدمات به انجمن ها یا موسسات غیردولتی

ماده ۸

- این دستور العمل در ۸ ماده و ۱ تبصره توسط دفتر توانمندسازی معلولین حوزه معاونت امور توانبخشی، در سال ۱۳۹۵ تدوین گردیده است.

منابع :

۱. قانون جامع حمایت از حقوق معلولان مصوب ۱۳۸۳
۲. قانون تصویب کنوانسیون حقوق افراد دارای معلولیت مورخ ۱۳۸۵/۹/۲۲ هجری شمسی برابر با ۱۳ دسامبر ۲۰۰۶ میلادی
3. International Classification of Functioning, Disability and Health, World Health Organization 2001, page: 171
4. World Health Organization, 2010, chapter 4, page :110
۵. برجیان، م؛ جغتایی، ب؛ ۱۳۸۸ استانداردهای مناسب سازی بناها و محیط های شهری برای افراد دارای معلولیت، تهران، سازمان بهزیستی کشور
۶. دکتر دواتگران، ک؛ ۱۳۹۵ طبقه بندی عملکرد، ناتوانی و سلامت، تهران، سازمان بهزیستی کشور

فرم ارجاع: افراد معلول نیازمند به مناسب سازی و تسهیل دسترسی به موسسه و سازمان غیر دولتی

نوع مناسب سازی		شدت معلولیت	نوع معلولیت	کد ملی	نام خانوادگی	نام	ردیف
وسیله نقلیه	محیط زندگی						